

darstvennyih organov borby s detskoy besprizornostyu v Ukrainской SSR (1919–1932 gg.) [The activities of the emergency state bodies to combat homeless children in the Ukrainian SSR (1919-1932)]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kiev [in Russian].

Drobnis, Ya. (1926). Meropriyatiya po borbe s detskoy besprizornostyu [Measures to combat homeless children]. *Drug detey*, 4-5, 25–27 [in Russian].

Diushen, V. (1927). SPON – Sotsialno-pravova okhorona nepovnoletnikh na 10-y Zhovtn [SLPM - Social and legal protection of minors on 10th October]. *Radianska osvita*, 11, 29–33 [in Ukrainian].

Zalkind, A.B. (1925). Vyibityie iz sotsialnoy kolei deti [Children out of their social rut]. *Put prosvescheniya – The path of enlightenment*, 7-8, 7-40 [in Russian].

Ishchenko, I.V. (2003). Derzhavna polityka v sferi borotby z sotsialnymy anomaliiamy periodu nepu (1921–1928 rr.): dosvid, protyrichchia, uroky (za materialamy Pivdnia Ukrainy) [State policy in the field of combating social anomalies of the NEP period (1921–1928): experience, contradictions, lessons (based on the materials of the South of Ukraine)]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Dnipropetrovsk [in Ukrainian].

Kufaev, V.I. (1924). Prichiny detskoy besprizornosti [Reasons for child homelessness]. *Vestnik prosvescheniya – Bulletin of education*, 9, 118-134 [in Russian].

Krasuskiy, V. (1926). Nemnogo tsifr (Po materialam Odesskogo detkolektora) [A few numbers (Based on the materials of the Odessa children's collector)]. *Drug detey – Friend of children*, 8-9, 45-46 [in Russian].

Lifshits, E.S. (1925). *Sotsialnyie korni besprizornosti [The social roots of homelessness]*. Moscow: Rabotnik Prosvescheniya [in Russian].

Nosovets, N.M. (2003) Humanistychna spriamovanist systemy trudovoho vykhovannia molodi v pedahohichnii spadshchyni A. S. Makarenka [Humanistic orientation of the system of labor education of youth in the pedagogical heritage of A.S.Makarenko]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kharkiv [in Ukrainian].

Pro zakhody borotby z dytiachoiu bezprytnistiu v USRR. Postanova VUTsVK y RNK USRR 23 lystopada

1927 r. [On measures to combat child homelessness in the USSR. Resolution of the All-Ukrainian Central Executive Committee and the SNC of the USSR on November 23, 1927]. (1927). *ZU Ukrainy – Law of Ukraine*, 66 [in Ukrainian].

Pro zakhody do likvidatsii dytiachoi bezprytnosti. Obizhno. [On measures to eliminate child homelessness. Carefully]. (1924). *Biuleten Narkomosvity USRR – Bulletin of the People's Commissariat of Education of the USSR*, 3-4, 106 [in Ukrainian].

Pro perepys bezprytnykh ditei, 27/XI–26 r., ch. 66387. [On the census of homeless children, 27 / XI-26, part 66387.]. (1926). *Biuleten Narkomosvity USRR – Bulletin of the People's Commissariat of Education of the USSR*, 17, 21 [in Ukrainian].

Pro rozmishchennia bezprytnykh ditei z transportu po stacionarnykh ustanovakh [On placement of homeless children in transport in inpatient facilities]. (1926). *Biuleten Narkomosvity USRR*, 17, 20 [in Ukrainian].

(1926) Rabota Harkovskoy Komissii Pomdet [The work of the Kharkov Commission for Helping Children]. *Drug detey – Friend of children*, 2, 47-48 [in Russian].

Riabchenko, O. (1926). Borimosia z bezprytnistiu [We are fighting homelessness]. *Radianska osvita – Soviet education*, 5, 36-38 [in Ukrainian].

Tyutyunnik, L.V. (1992). Problemy i deyatelnosti opytynykh uchrezhdeniy Narkomprosa Ukrainy (1922–1937 gg.) [Problems of activity of experimental institutions of the People's Commissariat of Education of Ukraine (1922–1937)]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kiev [in Russian].

(1924-1925). *Statisticheskie svedeniya o rabote detskih domov, koloniy i kolichestve detey v nih po USRR, 13 noyabrya 1924 – 1 marta 1925 g. [Statistical information about the work of orphanages, colonies and the number of children in them in the Ukrainian SSR, November 13, 1924 – March 1, 1925]*. Tsentral'nyy Derzhavnyy Arkhiv Vyshchykh Orhaniv Vlady Ta Upravlinnya Ukrayiny. Fund 264, nventory 1, Case 7 [in Russian].

УДК 94(477) «19»

DOI: 10.34142/2313-2345.2020.57.06

Павліченко О.О.

кандидат історичних наук, доцент ХУПС імені Івана Кожедуба

<https://orcid.org/0000-0001-8462-0212>

ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ П.СКОРОПАДСЬКОГО: АВСТРО-УГОРСЬКИЙ НАПРЯМОК

У статті проаналізовано діяльність В. К. Липинського на посаді посла Австро-Угорщини й розкрито його ставлення до збереження територіальної цілісності етнічних земель у складі Української Держави. Під час його діяльності постало питання про українську Галичину, на яку мали намір поширити свою владу польські політичні кола. Саме про це вони таємно домовились з австро-угорською стороною. Розуміючи, що така таємна дипломатія загрожує не тільки міжнародному авторитету молодій державі, але і її територіальній цілісності, В. К. Липинський запропонував до-

суть радикальне рішення, щодо припинення економічної допомоги Німеччині та Австро-Угорщині. Такі рішучі дії досить позитивно вплинули на швидке вирішення цієї ситуації на користь Української Держави. Активна діяльність В. К. Липинського брав активну участь у вирішенні питання долі військовополонених українців років Першої світової війни. Він не тільки домовлявся про їхній обмін, але й опікувався належними умовами їхнього утримання в полоні. Показано роль В.К. Липинського у створенні українських консульств у Відні та Будапешті, Львові, Трієсті, Празі та віце-консульство у Чернівцях. Визначено особливості діяльності вченого у ключовому напрямку зовнішньої політики Української Держави П. Скоропадського. В.К. Липинський зумів налагодити зв'язки з місцевими українськими політичними силами. Одночасно з дипломатичною діяльністю В.К. Липинський розгорнув активну інформативну діяльність з метою пропагування ідеї української державності. Перебуваючи на посаді посла, він опікувався збереженням маєтків Поділля та Волині, власники яких виїхали за кордон.

Ключові слова: дипломатична діяльність, Гетьманська держава, Австро-Угорщина, Брестський мир, ратифікаційні грамоти, етнічні землі, військовополонені.

The activity of V.K. Lipinsky as ambassador of Austria-Hungary was analyzed. His attitude to the preservation of the territorial integrity of ethnic lands within the Ukrainian State was revealed. During his activities, the question arose about the Ukrainian Galicia. Polish politicians wanted to extend their power to her. This is what they secretly agreed with the Austro-Hungarian authorities. This secret agreement threatened the international authority of the young state and its territorial integrity. V.K. Lipinsky understood this well. He proposed a radical solution to this situation. The ambassador proposed to stop providing economic assistance to Germany and Austria-Hungary. This position of the Ukrainian side positively influenced the solution of this issue. V.K. Lipinsky took an active part in solving the issue of the fate of Ukrainian prisoners of war during the First World War. He negotiated the exchange of prisoners of war. He achieved the fulfillment of the conditions of proper detention of Ukrainians in captivity. The role of V.K. Lipinsky in the creation of Ukrainian consulates in Vienna and Budapest, Lviv, Trieste, Prague and the vice-consulate in Chernivtsi is shown. The peculiarities of the scientist's activity in the key direction of the foreign policy of the Ukrainian State P. Skoropadsky were determined. V.K. Lipinsky managed to establish ties with local Ukrainian political forces. At the same time as diplomatic activity, V.K. Lipinsky launched an active informative activity in order to promote the idea of Ukrainian statehood. While serving as ambassador, he was engaged in the preservation of the estates of Podillia and Volhynia, whose owners went abroad.

Key words: diplomatic activity, Hetman state, Austria-Hungary, Brest peace, instruments of ratification, ethnic lands, prisoners of war.

Постановка проблеми. В. К. Липинський належить до видатних представників української історії. Він є засновником державницької школи в історіографії та автором української консервативної ідеології. Поляк за походженням та римо-католик за віросповіданням вчений все своє життя відстоював ідею створення незалежної української держави. Свої політичні настанови В.К. Липинський намагався втілити у життя через активну наукову та громадсько-політичну діяльність, яка ще напередодні революції була добре відома українській інтелігенції.

Важливим внеском у розбудову незалежної Української Держави стала дипломатична діяльність видатного вченого. На цьому поприщі В.К. Липинський виявив себе як справжній захисник національних інтересів українського народу.

В. К. Липинський не брав участі в квітневому перевороті 1918 р., внаслідок яко-

го був установлений Гетьманат, але зміну політичного режиму зустрів прихильно. На той час він вже був достатньо відомий своєю державницькою позицією, що імпонувала українському політичному істеблішменту, тому склад свого уряду представники Української Гетьманської держави не уявляли без його участі. Саме це відзначав Д. Дорошенко, характеризуючи його як авторитетну особу тогочасного політикуму: «Його авторитет стояв так високо у всіх українських національних партіях взагалі, що ім'я В.К. Липинського незмінно фігурувало в усіх комбінаціях зложення нового складу Кабінету міністрів» [Дорошенко 1969: 105].

Вчений відхилив запропоновану йому Д. Дорошенком посаду міністра, але погодився на його ж запрошення зайняти посаду посла Української Держави у Відні.

Аналіз актуальних досліджень. До питання дипломатичної діяльності В. К. Ли-

пинського у своїх дослідженнях звертались Т. Осташко [Осташко 2010], І. Дацків [Дацків 2008], І. Патер [Патер 2002], Н. Черкаська [Черкаська 2002].

Метою даної статті є висвітлення діяльності В.К. Липинського на посаді посла Української Держави у Австро-Угорщині.

Виклад основного матеріалу.

В. К. Липинського було призначено на посаду посла Української Держави в Австро-Угорщині 21 червня 1918 р. [Міністерство закордонних справ Української держави. м. Київ 1918 р: 3766, 35]. На той час це був один з ключових напрямів української зовнішньої політики, зважаючи на те, що Австро-Угорщина мала у своєму складі українські землі. Це вимагало від Української Гетьманської держави сильної й активної дипломатії у даному регіоні. Обізнаність вченого з польською проблемою, його авторитет у впливових галицьких колах і серед українців гетьманської орієнтації говорили про те, що він був найбільш вдалою кандидатурою на цю важливу дипломатичну посаду [В'ячеслав Липинський та його доба 2010: 449]. До того ж кандидатура В. К. Липинського як повноважного посла Української Гетьманської держави влаштувала й віденський уряд, що готовий був його визнати: «... не тільки як акредитованого при уряді, але й при віденським дворі» [Донцов 2002: 55].

Згадуючи про призначення В. К. Липинського, П. Скоропадський у своїх спогадах відзначав: «В Вену поехал Липинский, украинец щырый, но без той узости, которая отличает этих господ от простых смертных» [Скоропадський 1995: 266].

Учений зі всією відповідальністю взявся до своїх обов'язків. Перш за все він серйозно поставився до формування штату, куди увійшли освічені й бажаючі служити Українській Державі люди. Серед них були І.С. Токаржевський-Карашевич – радник посольства, В.І. Полетика – старший секретар, М.А. Біленький – секретар, С.С. Ванькович – аташе, А. Марцинчик – аташе, А. Жук – відповідальний у справах українців-репатріантів, М. Троцький – співробітник, В. Щербаківський – аташе у справах освіти та М.П. Савур-Ципріянович – ст. урядовець, майбутній особистий секретар В.К. Липин-

ського й секретар Українського наукового інституту в Берліні [Листування з послами в Австро-Угорщині і Турції про трати і персональний склад, по адміністративним і громадським справам (копії наказів посла). 9 травня-6 листопада 1918: 3766, 35] Склад посольства було високо оцінено Є.Х. Чикаленком: «... здається всі люди поважні, розумні, свідомі українці, а під керуванням Липинського, якого я вважаю після Грушевського одним з найталановитіших українців напевно незабаром будуть добре розбиратись в польсько-українських відносинах» [Чикаленко 2004: 58].

29 червня 1918 р. українське посольство на чолі з В. К. Липинським виїхало до Відня й вже наступного дня розмістилось в місцевому готелі «Брістоль» [Доповіді і листування посла у Відні по політичним і адміністративним питанням, посольські щоденники 1918 р: 3766, 23]. В.К. Липинський одразу приступив до обов'язків, зустрівшись, перш за все, з міністром закордонних справ австро-угорського уряду графом С. Буріаном. Йому він передав вірчу грамоту. Потім було проведено низку зустрічей з представниками Німеччини й Австро-Угорщини з питань ратифікації Брестського мирного договору. Одним з основних завдань В.К. Липинського на посаді посла Української Держави у Відні було проведення обміну ратифікаційними грамотами з усіма країнами, що уклали Брестський мир. Всі держави (Болгарія, Німеччина, Туреччина), окрім Австро-Угорщини, без вагань провели цей обмін.

Питання обміну ратифікаційними грамотами з Австро-Угорщиною, виявилось набагато складнішим. Під час підписання Брестського миру між Австро-Угорщиною й Україною було укладено таємний договір, згідно з яким відбувався поділ Галичини на польську й українську територію. Українська частина, з'єднавшись із Буковиною, повинна була утворити український коронний край. Розповсюдження цієї інформації серед української дипломатії призвело до того, що уряд Австро-Угорщини потрапив під тиск польських політиків, які не могли змиритися з поверненням Україні її етнічних земель Холмщини та Підляшшя. Реагуючи на вимоги поляків, австро-угорський уряд звер-

нувся до Німеччини з проханням змусити Українську Державу відмовитись від цих територій і анулював таємну угоду. 4 липня 1918 р. граф Й. Форгач, посол Австро-Угорщини в Україні, офіційно повідомив про це П. Скоропадського [Дорошенко 2002: 151]. Отже, молода українська держава опинилась у складній політичній ситуації, спричиненій одностороннім анулюванням таємного договору. За таких складних умов В. К. Липинський проявив себе як умілий політик і дипломат, що принципово відстоював інтереси та авторитет своєї держави. Він вважав за необхідне вдатися до низки заходів, які б запобігли анулюванню договору та прискорили б ратифікацію Брестської мирної угоди Австро-Угорщиною. Для цього було запропоновано виконувати економічні умови Брестської мирної угоди відповідно до виконання таємного договору. Причому ключовим у цій ситуації було питання Галичини, що мала стати міцним державним кордоном не тільки з територіально, а й національно, оскільки саме вона повинна була стати ідеологічним форпостом для майбутньої боротьби з Росією.

Дізнавшись про заяву Й. Форгача в Києві щодо анулювання договору, В. К. Липинський склав ноту протесту австро-угорському уряду, у якій зазначалось про твердий намір Української Держави ратифікувати Брестський мир та встановити українську владу на території Холмщини, яка була зайнята австро-угорськими військами [Дацків 2008: 187].

Представник Австро-Угорщини граф С. Буріан відмовився її прийняти, мотивуючи тим, що все вже зроблено в Києві. Така позиція не влаштувала представників українського посольства у Відні.

В. К. Липинський мав тверду позицію у вирішенні територіальних питань Української Держави, одним з яких була Холмська проблема. Розмірковуючи над переговорами із польськими політиками з приводу Холмського питання, у листі до Д. Дорошенка він писав: «... мій плян такий: 1) тайне анульоване і наш тайний протест проти цього анулювання; 2) ратифікація Берестейського миру без тайного договору; 3) Комісія в Холмській справі і знов переговори про тайний договір, який не існуючим вважати

не можна буде, бо єсть наш протест» [Вячеслав Липинський. Повне зібрання творів, архів, студії: Архів. Листування 2003: 588]. Незважаючи на те, що за умовами Брестського миру територія Холмщини з частиною Підляшшя відходили до України, австро-угорський уряд, військові частини якого перебували на цих землях, сприяв колонізації цих територій. Саме на Холмщині було проголошено статус-кво на користь Польщі: дозвіл на вибори до Польської Регентської Ради з обранням винятково поляків, заборона повертатися на цю територію військовим біженцям з подальшим її заселенням поляками [Дацків 2008: 185]. Таке явне порушення умов Брестського договору спонукало В. К. Липинського до рішучих дій. На його думку, треба не тільки скласти ноту протесту та відмовитися ратифікувати мирний договір з Австро-Угорщиною, а й відкликати посольства в разі прилучення Холмщини до Польщі. Такі свої думки він висловлював Д. Дорошенку: «Наша мовчазна згода тепер на віддання Холмщини – се база, на якій остаточно в нашу некористь вирішиться ся справа на майбутнім міжнароднім конгресі. Отже наша (зокрема Ваша і моя) позиція в сій справі мусить бути, в разі ультимативних кроків Австрії, дуже виразна, тверда і рішуча. Протест наш (крім, розуміється, нот і інших писаних протестів) я уявляю собі або: а) в відмові з нашого боку ратифікувати мир з Австрією, з огляду на одностороннє порушення цього миру з боку Австрії, або-ж б) коли Холмщина буде прилучена до Польщі насильно, без ратифікації миру Австрією, то, думаю, треба-б відкликати з Відня наше посольство, оставивши одного урядовця, акредитованого при Міністерстві, для полагоджування біжучих справ» [Вячеслав Липинський. Повне зібрання творів, архів, студії: Архів. Листування 2003: 594-595]. Останній крок мав більші негативні наслідки для австро-угорського уряду, ніж для українського, оскільки він був зацікавлений в економічних зв'язках з Україною.

Окрім вирішення політичних проблем В. К. Липинський займався питанням створення українських консульств на місцях. За його пропозицією мали відкрити генеральне консульство у Відні та Будапешті, консуль-

ство у Львові, Трієсті, Празі та віце-консульство у Чернівцях [Вячеслав Липинський. Повне зібрання творів, архів, студії: Архів. Листування 2003: 592]. Всі кандидатури на ці посади український посол підбирав та рекомендував Д. Дорошенко особисто, враховуючи відповідність особи особливостям регіону.

Складна міжнародна ситуація змушувала В. К. Липинського розмірковувати не тільки над долею українських представництв, а й Української Держави в цілому. Її порятунок від зазіхань Антанти як на частину Росії він бачив у створенні національного уряду на чолі з гетьманом, відкриття українського представництва в Польщі, та визнання нею самостійності України. Про необхідність таких заходів посол Української Держави і у Австро-Угорщині наголошував у листі до Є.Х. Чикаленка [Старовойтенко 2009: 131].

Одночасно з дипломатичною діяльністю В. К. Липинський розгорнув активну інформативну діяльність з метою пропагування ідей української державності, про що свідчать його зустрічі з польським письменником Л. Кульчицьким та інтерв'ю кореспонденту місцевої газети «Neue Freie Presse», яке він дав майже відразу після приїзду до Австро-Угорщини. У ньому В. К. Липинський коротко змалював соціально-політичну ситуацію в Українській державі та висловив побажання щодо побудови найвигідніших економічних відносин для обох держав [Родной край 1918: 3].

Крім того В. К. Липинський зумів налагодити зв'язки з місцевими українськими політичними силами. Він зустрівся з головою української партії в австрійському парламенті Є. Петрушевичем (голова Українського парламентського представництва в австрійському парламенті) та депутатами фракції М. Васильковим (член Загальної Української Ради, сприяв виробленню умов Брестського миру 1918 р.) та професором С. Смаль-Стоцьким (депутат Австрійської державної ради).

Перебуваючи на посаді посла, він опікувався збереженням маєтків Поділля та Волині, власники яких виїхали за кордон. Їхні цінні бібліотеки, колекції, родинні архіви представляли собою культурну та істо-

ричну цінність. Проте спроби вжити заходів щодо врятування культурних цінностей не завжди мали успіх через брак коштів і транспорту [Черкаська 2002: 204-205].

Як посол Української Держави Липинський не залишився байдужим до проблем українських громадян, що перебували на території Австро-Угорщини. Він сприяв оформленні необхідних документів для повернення додому, допомагав також і тим, хто з різних причин намагалися виїхати з України. Серед таких громадян опинився й М. С. Грушевський зі своєю родиною. Їм було видано своєрідне посвідчення, в якому містилося прохання до урядів інших держав не перешкоджати переміщенню [Патер 2002: 137].

Велику увагу В. К. Липинський приділяв проблемі українських військовополонених, які знаходилися в таборі Фрайштадт. Умови їх утримання були досить важкими, що призводило до постійних втеч з табору. Про важке становище, а також про нестачу продуктів харчування в таборі було поінформовано Українське посольство, реакцією якого стала нота протесту відповідним відомствам Австро-Угорщини. З метою вирішення цієї проблеми при військовому міністерстві Української держави була створена спеціальна Комісія. Унаслідок її діяльності покращилось становище полонених українських громадян в Австро-Угорській державі [Патер 2002: 137].

Проте деякі відомства порушували умови угоди про використання полонених на військових роботах. Така ситуація викликала ноту протесту з боку В. К. Липинського, що втрутився в ситуацію. Він розробив проект вирішення цієї справи й надіслав його до Міністерства закордонних справ Австро-Угорської держави. Проект передбачав збір усіх полонених громадян України в одному таборі та їх обмін між Українською Державою та Австро-Угорщиною в максимально короткий термін, незалежно від обміну з Росією. Під час знаходження полонених на території Австро-Угорської держави мали встановити контроль з боку австрійської влади та українського посольства. Отже, на початку листопада 1918 р. за три дні з табору Фрайштадт

було переправлено до Української держави близько 3000 полонених [Патер 2002: 137].

В.К. Липинський, продовжував виконувати свої обов'язки дипломата й після повалення Гетьманату П. Скоропадського. Незважаючи на своє незадоволення діяльністю нового уряду, вчений погодився залишитися на посаді посла і при новій владі, оскільки вірив, що вона, врахувавши політичні помилки Української Центральної Ради та Української Держави П. Скоропадського, зможе побудувати міцну національну українську державу.

ЛІТЕРАТУРА

В Австрії // Родной край. 1918. 26 червня-8 серпня. С.3.

Вячеслав Липинський. Повне зібрання творів, архів, студії: Архів. Листування. Київ-Філадельфія: Смолоскип, 2003. Т.1. 958 с.

В'ячеслав Липинський та його доба / Упорядники Т. Осташко, Ю. Терещенко. К.: Темпора, 2010. Кн. 1. 544 с.

Дацків І.Б. Брест 1918: європейський прорив України: Монографія. Тернопіль: Астон, 2008. 254 с.

Донцов Д. Рік 1918, Київ / Д. Донцов / Упоряд.: К.Ю. Галушко. К.: Темпора, 2002. 208 с.

Доповіді і листування посла у Відні по політичним і адміністративним питанням, посольські щоденники // Центральний державний архів вищих органів влади та управління України. ф. 3766, оп. 1, спр. 106, Ч.2, 90 арк.

Дорошенко Д. Історія України, 1917–1923. К.: Темпора, 2002. Т. 2. Українська Гетьманська Держава 1918 року. 351 с.

Висновки. Отже, В. К. Липинський з усією відповідальністю поставився до своїх дипломатичних обов'язків. На цій посаді вчений – як дипломат – відстоював не тільки політичні, територіальні та економічні інтереси Української Держави, а й приділяв увагу проблемам громадян України, що опинилися у Австро-Угорщині, збереженню культурних цінностей, які лишилися на території України. Очоливши українське посольство в Австро-Угорщині, він зміг досягнути значних результатів та справив позитивне враження про діяльність своєї держави.

Дорошенко Д. Мої спомини про недавнє-минуле, (1914-1920). Мюнхен, 1969. 543 с.

Листування з послами в Австро-Угорщині і Турції про трати і персональний склад, по адміністративним і громадським справам (копії наказів посла). 9 травня-6 листопада. // Центральний державний архів вищих органів влади та управління України. ф. 3766, оп. 1, спр. 27,73 арк.

Патер І. В'ячеслав Липинський – політик, дипломат / І. Патер, Є. Франчук // В'ячеслав Липинський в історії України (до 120-річчя з дня народження). К., 2002. С. 125-140.

Скоропадський П. Спогади кінець 1917 - грудень 1918. Київ-Філадельфія, 1995. 492 с.

Старовойтенко І. Є. Чикаленко: людина на тлі епохи: Монографія. К.: Темпора, 2009. 544 с.

Черкаська Н. Вячеслав Липинський і Йосип Потоцький // Молода нація: Альманах. 2002. № 4. С. 202-212.

Чикаленко Є. Щоденник (1918-1919). У 2-т. / Є. Чикаленко. – К.: Темпора, 2004. – Т.2. – 464 с.

REFERENCES

V Avstryi (1918) [In Austria]. *Rodnoi kraj*. June 26 – August 8 (p.3) [In Ukrainian].

Vyacheslav Lypynskiy. *Povne zibrannia tvoriv, arkhiv, studii: Arkhiv. Lystuvannia* (2003) [Vyacheslav Lypynsky. Complete collection of works, archive, studio: Archive. Correspondence](Volume 1, p. 958). Kyiv – Philadelphia. [in Ukraine].

Ostashko T., Tereshchenko Yu. (2010) *Vyacheslav Lypynskiy ta yoho doba* [Vyacheslav Lypynsky and his time](Book 1, p. 544). Kyiv. [in Ukraine].

Datskiv I. (2008) *Brest 1918: yevropeyskyi proryv Ukrainy*. [Brest 1918: European breakthrough of Ukraine](p. 254). Ternopil. [in Ukraine].

Dontsov D. (2002) *Rik 1918*[Year 1918] (p. 208). Kyiv. [in Ukraine].

Dopovid i lystuvannia posla u Vidni po politychnym i administratyvnym pytanniam, posolski shchodennyky (1918) [Reports and correspondence of the ambassador in Vienna on political and administrative issues, ambassadorial diaries]. *Tsentrallyi derzhavnyi arkhiv vyshchykh orhaniv vlady ta upravlinnia Ukrainy* Central

state Archives of supreme bodies of power and government of Ukraine. (GEB Series 3766, Box. 1, Folder 106, Part 2), Kyiv, Ukraine.

Doroshenko D. (2002) *Istoriia Ukrainy, 1917-1923*. [History of Ukraine, 1917 – 1923](Volume 2, p. 351). Kyiv. [in Ukraine].

Doroshenko D. (1969) *Moi spomyny pro nedavnie-mynule, (1914-1920)*. [My memories of the recent past, (1914-1920)](p. 543). Miunkhen [in Germany].

Lystuvannia z poslamy v Avstro-Uhorshchyni i Turtsii pro traty i personalnyi sklad, po administratyvnym i hromadskym spravam (kopii nakaziv posla). 9 travnia-6 lystopada, 1918 [Correspondence with ambassadors in Austria-Hungary and Turkey on expenditures and personnel, on administrative and public affairs (copies of ambassador's orders). May 9-November 6.]. *Tsentrallyi derzhavnyi arkhiv vyshchykh orhaniv vlady ta upravlinnia Ukrainy* Central state Archives of supreme bodies of power and government of Ukraine. (GEB Series 3766, Box. 1, Folder 27), Kyiv, Ukraine.

Pater I. (2002) *Vyacheslav Lypynskiy – polityk, dyplo-*

mat [Vyacheslav Lypynsky is a politician and diplomat]. *Viacheslav Lypynskyi v istorii Ukrainy (do 120-richchia z dnia narodzhennia) – Vyacheslav Lypynskyi in the history of Ukraine (to the 120th anniversary of his birth)*. (pp. 125-140.). Kyiv. [in Ukraine].

Skoropadskyi P. (1995) Spohady kinets 1917 - hruden 1918 [Memoirs end of 1917 - December 1918] (p. 492). Kyiv – Philadelphia. [in Ukraine – USA].

Starovoitenko I. (2009) Ye. Chykalenko: liudyna na tli

epokhy [E. Chikalenko: a man against the background of the era] (p. 544). Kyiv. [in Ukraine].

Cherkaska N. (2002) Viacheslav Lypynskyi i Yosyp Pototskyi [Vyacheslav Lypynsky and Joseph Potock] *Moloda natsiia: Almanakh. – Young Nation: Almanac* (issue 4, pp. 202-212). Kyiv. [in Ukraine].

Chykalenko Ye. (2004) Shchodennyk (1918-1919) [Diary] (Volume 2, p. 464). Kyiv. [in Ukraine].

УДК 94:929(477)

DOI: 10.34142/2313-2345.2020.57.07

Сопельняк А.С.

аспірантка кафедри історії України

Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди

<https://orcid.org/0000-0002-3453-6722>

Я. Р. ДАШКЕВИЧ: ВИМУШЕНІ ЗМІНИ ЖИТТЄВОЇ СТРАТЕГІЇ ВИДАТНОГО СХОДОЗНАВЦЯ

«Моє рідне місто – це Львів, моя Батьківщина,
де я побачив світ і ніякий режим не зможе цього зміни»

Я. Дашкевич

Стаття присвячена відомому історику, сходознавцю і громадському діячеві Ярославу Романовичу Дашкевичу, його дитинству та непростій долі його родини. Показане ставлення Я. Р. Дашкевича до діяльності батьків (Р. І. Дашкевича та О. І. Степанів) та радянської влади, формування життєвої стратегії науковця та громадянина.

Ключові слова: *Ярослав Дашкевич, сходознавство, вірменознавство, репресії, Олена Степанів, Роман Дашкевич, «Луг».*

The article describes the beginning of the complex life of Y. R. Dashkevich, in particular, shows his attitude to the activities of his parents (R. I. Dashkevich and O. I. Stepanov) and the existing Soviet regime. The decisive influence on the formation of Y. R. Dashkevich as a personality of parents and their attitude to the political situation in the country has been proved. The childhood and youth of Yaroslav Romanovich Dashkevich were a difficult period in his life. Since childhood, as a result of political repressions in Poland, Germany and the Soviet Union, he lost his father, his mother was persecuted until the end of his life, he himself became a prisoner of a political situation, was subjected to repression by the MGB, served several times in exile, was sent for ten years in correctional – labor camps. Despite all the sometimes tragic circumstances of childhood and adolescence, his parents brought up little Yaroslav a true patriot of their Motherland, which contributed to the formation of his scientific preferences. In modern domestic historical science, the life path and scientific heritage of the outstanding Ukrainian historian require further study.

Keywords: *Yaroslav Dashkevych, Oriental Studies, Armenian Studies, Repressions, Olena Stepanov, Roman Dashkevych, Luh.*

Постановка проблеми. В часи великих суспільно-політичних і соціально-економічних перетворень та активного пошуку Українською державою свого місця в геополітичному просторі виникає гостра потреба в переосмисленні ролі особи в контексті певної історичної епохи, зокрема реабілітації репресованих у радянський час науковців. Тому зростає актуальність вивчення біографій вчених, які базувалися на нових архівних матеріалах. Тому дослі-

дження життєвого та творчого шляху видатного українського вірменознавця обумовлена також необхідністю наукового переосмислення дисидентства частини радянських вчених, до яких і належав Я. Р. Дашкевич.

Аналіз актуальних досліджень. Дана проблема недостатньо висвітлена у науковій літературі. Найбільш ґрунтовно в літературі радянського періоду проаналізовано створення праць Я. Р. Дашкевича з історії Вір-